Kommunikasjon mellom voksne og barn om seksuelle overgrep

siri søftestad reddesmå.no

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.

Eksempel fra ”Rammeplanen for barnehager”
Punkt 1 om Livsmestring og helse, 4.avsnitt:

Hvem kan snakke med barn om mistanker ? 2

Hvorfor skal vi snakke med barna?

1: Avdekking

2: Forebygging

3: Hjelp til forståelse og bearbeiding av følelser

”For what you see and hear depends a good deal on where you are standing: it also depends on what sort of person you are”

C.S.Lewis i ”The Chronicles of Narnia”
https://vimeo.com/214629140

Utfordringen:
Å kommunisere på barns premisser

MANGLER ORD

I dag er jeg så mitut
at alle ord er krå
og sorgen min er svalør
og ingen bjus er på

så står jeg der alene
i sar og krå og blø
og tenker hjudne tanker
om alt som er så flø

så kommer du med grorir
og åpne, mjuke slær
og sier: ”Hei, du fori”
og jeg blir sys og jær

og sammen går vi sjøso
og finner hjertmisor
for sånt er hjelp bestandig
når sorgen mangler ord

Maja Michelsen @majmich

Utfordring:
Å lytte til barns ”stemme”

- Betroelser
- Aggressiv eller seksualisert atferd
- Lek
- Mimikk
- Kroppslig reaksjoner
- Blikk
- Bevegelser
- Tonefall
- Stemmevolum
- Motorikk
- Stemningsleie
- Nærhet – distanse
- osv:……

Barn har hundre språk

Kroppslig smerte og sykdommer

Endret selvfølelse og selvbilde

Redusert kontroll over egen atferd

Reduserte kognitive ferdigheter

Redusert evne til å regulere følelser

Dissosiering

Tilknytningsevnen reduseres

Smerteuttrykk

- Formelle samtaler (politi, barnevern)
- Samtaleterapi

- Gruppesamtaler med barn om krenkelser av kroppen, seksuelle overgrep og vold.

- Rutinemessige samtaler med barn der krenkelser som overgrep og vold tematiseres.

- Samtaler med barn på grunn av konkrete bekymringer.

- Samtaler med barn som kommer med spontane utsagn

Ulike typer samtaler

Grenser

Hvem bestemmer

Kroppen er min!

Hemmeligheter

Si det til noen

Samtaleverktøy for barnegrupper

Hovedmålsettinger med *Kroppen er min!*

Å styrke barnas begrepsapparat, selvfølelse, egenverd, og respekt for egne og andres identitet, kropp og grenser.

Å styrke mulighetene for avdekking av krenkelser, omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep mot barn.

Å forebygge krenkelser, omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep ved at barna lærer å respektere andres kropp og grenser.

Tema som del av rutinemessige samtaler

Trakt-prinsippet: fra generelle til spesifikke tema, for eks.:

Fortell litt om familiemedlemmene: Hvem er du mest sammen med?

Fortell om hvem du pleier å besøke. Fortell om vennene dine og hva dere pleier å gjøre når dere er sammen?

Fortell om hvordan du har det hjemme. Hva pleier dere å gjøre? Hva liker du best? Er det noe du ikke liker?

Spesifikke spørsmål om det er noe hjemme/på besøk / med venner som ikke er greit, ekkelt, som du blir redd av…

NB! Dette er eksempler!

- Benevn de konkrete hendelsene
  - I går da jeg hjalp deg på do- da gråt du fordi du var så sår der du bæsjer. Hvordan ble det sånn? Hva skjedde? Pleier du å ha vondt der?
  - Jeg ser på de merkene du har på armene dine. Hvordan fikk du de? Hva skjedde?

- Følg opp det barnet sier
  - Fortell meg mer om det.
  - Vis meg hvordan….
  - Gjenta det konkrete barnet sier: ”Å ja, pappa lugga deg og dro deg så hardt i håret” og vent på fortsettelse. Hvis ikke det kommer, prøv med nysgjerrighet
  - Når barnet avleder, følg med barnet en stund for så å komme tilbake til tema
  - ”Jeg vet ikke.” ”Jeg husker ikke.” – anerkjenn og gjør avtale om ny samtale
  - Oppsummering (-er) av det konkrete som er sagt

Planlagt samtale pga bekymring

Din respons når barn forteller

- Gi positiv bekreftelse Eks.: ”Så fint at du forteller meg dette”
- Vær oppmerksom på hvordan barnet har det, og møt barnets følelsesmessige behov der-og-da

  Eks.: trøst ved tristhet/gråt, roe barnet ved uro
- Spør om barnet har fortalt det til noen andre og eventuelt om hva som skjedde da.
- Fortell at du vil snakke med andre voksne for å finne ut av hvordan dere kan hjelpe barnet.
- Forsikre deg om at barnet er klar for å gå tilbake til barnegruppa, før du går fra det.

NB! Vær obs på regulering av egne følelsesmessige reaksjoner

- Håndteringen avhenger av sammenhengen dere er i

a) sammen med andre barn:

- Gi positiv bekreftelse Eks.: ”Så fint at du forteller meg dette”
- Forsikre barnet om at dere skal snakke om det etter samlingen/måltidet eller lignende. Gjør avtale med nærmeste leder, slik at denne vet at dette skal skje

b) alene med barnet:

- Gi positiv bekreftelse Eks.: ”Så fint at du forteller meg dette”
- Fortsett som foreslått under punkt 5. Planlagt samtale ved bekymring

Spontane utsagn fra barnet

Din respons når barn forteller

- Gi positiv bekreftelse Eks.: ”Så fint at du forteller meg dette”
- Vær oppmerksom på hvordan barnet har det, og møt barnets følelsesmessige behov der-og-da

  Eks.: trøst ved tristhet/gråt, roe barnet ved uro
- Spør om barnet har fortalt det til noen andre og eventuelt om hva som skjedde da.
- Fortell at du vil snakke med …….. for å finne ut av hvordan dere kan hjelpe barnet.
- Forsikre deg om at barnet er klar for å gå tilbake til barnegruppa, før du går fra det.

NB! Vær obs på regulering av egne følelsesmessige reaksjoner

Umiddelbart etter samtalen

- Følg Handlingsplanen ved bekymring:
- Informer nærmeste leder evt. styrer
- Dokumentér det som skjedde og ble sagt
- Leder/styrer ringer barnevern/politi/andre for å drøfte situasjonen (nb! barnets sikkerhet)
- Velg framgangsmåte etter drøftingen:
  Melde, evt. til hvem? Informere foreldre? Avvente?

https://player.vimeo.com/video/255885668?title=0&byline=0&portrait=0

Bekymring for Maja 5 år

Fra snakkemedbarn.no

https://player.vimeo.com/video/255883553?portrait=0

Barn og voksen i samtale

Fra snakkemedbarn.no

Øv deg med snakke-simulator

På snakkemedbarn.no

- Hva hvis barnet går hjem og forteller foreldrene om samtalen? Skal du pålegge hemmeligholdelse? Hvordan kan du forberede deg på reaksjoner fra foreldrene?

- Hva hvis barnet sier at du ikke må fortelle videre til noen, spesielt ikke til foreldrene? Hva sier du?

Dilemmaer krever forberedelse

- Hva hvis din leder eller samarbeidspartnerne (barnevern el. andre) vil ”legge ballen dø”, og du er har lovet barnet hjelp/ er dypt uenig?

- Hva hvis det ikke er mulig å gjøre noe for å hjelpe barnet på kort sikt? Eks.: Du må sende barnet hjem, selv om det nettopp har fortalt om vold, overgrep eller annen voksenatferd som skremmer barnet.

Dilemmaer krever forberedelse

Du er ditt viktigste verktøy

- Hvor godt kjenner du din egen historie og hvordan den påvirker deg?
- Hvordan reagerer jeg hvis barnet avviser, er taust, får sterke følelsesutbrudd?
- Hva gjør deg nervøs/usikker?
- I hvilken grad vil du klare å bære / være tilstede i barnets smerte?
- Hva trenger du av kunnskap?
- Hvilket behov har du for veiledning?
- Hos hvem kan du søke støtte, bistand, samarbeid?

Kjenner du deg selv?

Ansvar for samtalesituasjonen

- På hvilke måter skaper jeg kontakt og tillit?
- Hvordan bidrar jeg til en relasjon der jeg blir verdig barnets fortrolighet?
- På hvilke måter kan jeg vekke barnets interesse/motivasjon til å delta i samtalen?
- Hvordan møter jeg barnets fortelling (lytting, respons, hvordan fremmer og hemmer jeg videre fortelling)?
- Hvordan sikrer jeg at barnet forstår hva samtalen dreier seg om?
- Hvordan kan jeg bli tydelig på målsetting og på forventninger til barnet?

- I hvilken grad og på hvilke måter kan jeg vise genuin interesse for barnet?
- På hvilke måter formidler jeg en ikke-dømmende holdning uavhengig av om jeg liker det barnet sier eller gjør?
- I hvilke grad har jeg respekt for barnets grenser for hva det vil snakke om med meg?
- I hvilken grad evner jeg å gi rom for barnets følelser og reaksjoner?
- Hvordan formidler jeg til barnet at jeg tåler dets virkelighet?
- Hvordan kan jeg på forhånd skaffe meg mest mulig informasjon om barnets erfaringer og livssituasjon?

Holdninger til barnet

- Hva er de viktigste innsikter jeg tar med meg fra dagens undervisning?
- Hva trenger jeg for å bli et godt verktøy i arbeidet med barn som er utsatt for vold og seksuelle overgrep? Og... hvordan kan jeg skaffe meg dette?

Til ettertanke - Til beslutning

siri søftestad reddesmå.no